

Bentes Niensens indlæg på TABUKAs og De 4 Årstiders høring den 10. dec.
2012 på Københavns Rådhus:

Hvordan bør socialreformen hjælpe udsatte børn og unge?

TABUKA, Landsforeningen for nuværende og tidligere anbragte børn og unge, og De 4 Årstider har taget initiativ til konferencen, fordi udsatte unges stemme også skal høres i debatten om reformer på det sociale område.

Oplægget er holdt på vegne af TABUKA og er et udtryk for TABUKAs ønsker til den kommende reform. Det er meget vigtigt, at mennesker, der selv har haft behov for hjælp fra det sociale system i deres opvækst – herunder nuværende og tidligere anbragte - får mulighed for at være med i debatten. Den må ikke bare køre mellem politikere og embedsmænd, og den skal ikke styres af de enkeltsager, der hele tiden dukker op. Den viden og de erfaringer, som udsatte unge har fra mødet med det sociale system, skal have en tydelig placering i diskussionen.

Folketingets partier er blevet enige om en 'Overgrebspakke' og en 'Tilsynsreform'. Hvis jeg skal samle vores forslag under én overskrift, så må det være i en '**Omsorgspakke**'. Det er rigtig, rigtig godt, at der sættes ind mod de uacceptable overgreb, der sker i nogle familier og også i nogle anbringelser. Især det sidste er helt uacceptabelt – selvom vi i denne sal desværre ved, at det sker, og faktisk ikke så sjældent, som man har ønsket at tro – så det er vigtigt, at politikerne handler for at forhindre det. Vi kan kun bakke op om intentionerne i de skridt, der er taget, og de konkrete indhold ser faktisk også ud til at være i orden, så vidt vi kender dem endnu.

Men der er i høj grad også brug for en 'Omsorgspakke'. En pakke, der tager afsæt i de erfaringer, som mennesker, der selv har mødt det sociale system har.

Vi ved *rigtig* meget, fordi vi har prøvet det på vores egen krop, og den viden skal man selvfølgelig bygge på. Vi ved, hvad der sker helt ude i institutioner, plejefamilier osv, hvor de udsatte børn og unge faktisk lever deres liv. Det ved politikerne, embedsmændene og sagsbehandlerne ikke. Derfor skal vores viden med. Vores ideer og forslag. Vi er jo også – det er der måske grund til at understrege – hovedpersonerne i det hele. Det er os, der skal have en ordentlig opvækst, selvom vores forældre ikke kunne finde ud af det. Derfor må man også høre på det, vi har at sige. Som børn i systemet, og bagefter som voksne.

Hvad skal der være i en 'Omsorgspakke' ? Vi vil primært fokusere på, hvad der skal til for at give unge en bedre overgang fra at være ung og måske anbragt til at være voksen med alt det, det indebærer – at bo selv, forsørge sig selv, uddanne sig, stifte familie, styre sit privatliv osv. Vi vil godt understrege, at der selvfølgelig skal være en skræddersyet indsats til den enkelte. Vi foreslår ikke 'standard-modeller' til alle. Omsorgspakken skal indeholde tilbud, der netop kan gøres individuelle.

Vores forslag spænder vidt, fordi man skal længere ud, end det man normalt tænker, når man skal støtte unge i overgangen fra ung til voksen.

Set fra helikopterperspektiv er der faktisk behov for så store ændringer af indsatsen over for de udsatte unge, og der bør ny- og især samtænkes på så mange områder, at vi vil foreslå, at der laves en **grundig overvejelse af, hvordan hele systemet kan justeres og omorganiseres**, så man kan hjælpe de unge bedre. Der er brug for det – udsatte

unge fylder forfærdeligt op i køen af dem, der får en utilstrækkelig (eller ingen) uddannelse, blandt de ledige, blandt dem med dårligt helbred, blandt dem med sociale problemer osv. Vi kræver faktisk ikke store udvidelser og heller ikke store poser penge - men vi foreslår, at systemet alt i alt kommer til at arbejde helt anderledes. Inddragende, sammenhængende, relationsbaseret og netværksorienteret. Så altså: vores 'omsorgspakke' rummer en stærk opfordring til at tænke den *samlede* indsats igennem. Og vi vil understrege, at det kræver en koordineret indsats fra mindst tre ministerier: Socialministeriet, beskæftigelsesministeriet og undervisningsministeriet.

Vores konkrete forslag er:

Alt, hvad man foretager sig, må **bygge på, at de unge er hovedpersonerne**. De er aktive, reflekterende og handlende mennesker, så al hjælp må bygge på en reel dialog med dem. Og man må se deres liv i sin helhed med problemer, ressourcer, udvikling og muligheder – og med den enkeltes egen indsats for at få det til at fungere. Det menneskesyn må være en ledetråd i alle initiativer. De unge skal ikke være objekter for systemets handlinger, de skal være medskabere af deres eget liv. Det er banalt – men slet ikke indlysende i praksis! Det ved vi desværre.

Tilsvarende er det alfa og omega, at man **skal tale mere og bedre med de unge**. Det er desværre stadig et problem, nogle gange et stort problem, så de unge ikke ved, hvad der sker, og ikke inddrages og spørges om deres mening. Det er uacceptabelt og skadeligt. Derfor er kravet om, at der skal tales med de unge, stadig meget relevant. Det opsplittede system, som skal hjælpe de unge, skaber et særligt problem, fordi der er mange instanser og mange voksne, der taler med de unge. Det gør det endnu sværere for dem at forstå det hele. Det skal jeg vende tilbage til, for det er et centralt problem. Det forvirrede, opsplittede system understreger også, at de unge skal have adgang til en bisidder. Det kræver loven allerede, men det er alt for sjældent, det bruges. Så det skal sagsbehandleren sikre.

De unge skal have en permanent bolig **og en økonomi, som de kan leve af**, så de ikke havner i fattigdom og i værste fald hjemløshed. Alt for mange unge kommer ud i en elendig og uoverskuelig økonomi eller ender på gaden, fordi ungeydelsen på kontanthjælp er alt for lav, og de ikke kan styre deres økonomi. Derfor skal udsatte unge have en rimelig forsørgelse, når de ikke kan få et arbejde, eller SU og lån under en uddannelse.

Vi vil i den forbindelse advare meget mod, at der kommer forringelser i kontanthjælpen til unge, som nogle har talt for i forbindelse med den kommende kontanthjælpsreform. Det vil give udsatte unge yderligere problemer. Vi er helt enige i, at de skal hjælpes hen imod uddannelse, men vi tager afstand fra, at hjælpen beskæres i den forbindelse.

Derimod mener vi, at de skal have rådgivning og hjælp til at klare at administrere deres økonomi. Kurser eller træning i økonomi mv. er tiltrængt i den sammenhæng. Og en mentor, som jeg skal vende tilbage til.

Rigtig mange børn og unge oplever under en anbringelse brud og flytninger, fordi der er konflikter eller problemer med anbringelsen. Det er alvorligt, fordi det slår benene væk under dem igen og giver dem endnu mere ustabile relationer til de personer, de lever sammen med. Det er derfor afgørende at **forbedre kontinuiteten i børnenes/de unges liv under anbringelsen**. Det er en forudsætning for et ordentligt voksenliv.

Det har to sider: Man må for det første respektere og styrke barnets egne netværk i familien, fordi det for de fleste unge er det eneste netværk, når de ikke længere er

anbragt. For det andet må man styrke stabiliteten i den enkelte anbringelse, især i ungdomsårene hvor der er særligt mange brud. De brud kan have den særlige effekt, at de også afbryder forberedelsen til efterværn og en god overgang til voksenlivet – det ryger let på gulvet, hvis anbringelsen pludselig afbrydes. En del anbragte får en dårlig afrejse fra deres anbringelse. Det kan medføre, at der ikke er nogen gennemgående voksne i deres liv i de vigtige ungdomsår.

Vi foreslår, at der etableres en **ubruds og sammenhængende indsats fra 15 til 25 år**. Det har været TABUKAs krav nu i 8 år! Alt for mange udsatte unge får en kaotisk hjælp fra de offentlige systemer i årene før og efter de fylder 18. Dels fordi der hele tiden er flere instanser inde i billedet, dels fordi lovgivningen skaber et markant brud, når de fylder 18. Derfor hænger indsatsen ikke sammen. En række forvaltninger og institutioner skal støtte den unge, men de arbejder slet ikke godt nok sammen. Faktisk er det sådan, at jo mere udsat, en ung er, des flere instanser, flere planer, flere sagsbehandlere - og mindre sammenhæng er der. Børne- og ungeafdelingen (med adskillige personer), Ungdommens Uddannelsesrådgivning, jobcentret, socialforvaltningen, ydelseskontoret, psykiatrien, misbrugscentret, praktiserende læge, uddannelsesinstitutioner osv. er nogle af de instanser, der kan være involveret. Der er stor risiko for, at den unge får en forvirrende og usammenhængende hjælp. Derfor må systemet lægges om, så støtten samles og koordineres i én instans med ét budget. Fra 15 til 25 skal de unge ikke kastes rundt mellem et utal af kontorer og sagsbehandlere – de skal have en sammenhængende og ubruds støtte i hele forløbet fra deres tidlige ungdom, til de er godt placeret i voksenlivet.

Den unge bør kun have **én sagsbehandler eller tovholder** i det system. Tovholderen skal fremskaffe og koordinere hjælpen fra de instanser og specialister, der er nødvendige i den enkelte sag. Det er fint, at der er et team af de relevante fagpersoner, der støtter den unge, men de unge skal vide, at tovholderen koordinerer det, og er den, de kan trække på. Der skal også være mulighed for, at en ung kan opbygge en relation til sin tovholder med den tryghed, det giver. En fast tovholder vil også kunne løse meget af problemet med de konstante sagsbehandlerskift. Kommunen skal simpelthen sikre, at der er ro omkring det, og når det sker, at en sagsbehandler siger op, så må den unge informeres og introduceres ordentligt til den nye.

Men systemet må blive langt bedre til i det daglige at imødekomme de unges behov for voksne, der kan give dem en sikker relation og løbende hjælp og støtte. Det kan være voksne fra de tidligere anbringelsessteder, der fortsætter kontakten, det kan være en anden kontaktperson eller **en mentor**. Det er afgørende, at der kan etableres en relation mellem den unge og den voksne, og den unge må derfor i høj grad have indflydelse på, hvem det er. Det skal være stabile ordninger i længere tid, så der er en ubruds støtte i de afgørende år. Det er en vældig god ide at rekruttere mentorer blandt tidligere anbragte, sådan som det sker i De 4 Årstider. Den uddannelse, de får, forbereder dem godt til opgaven, og forankringen i De 4 Årstider betyder også, at de ikke er alene med opgaven. De får opbakning og støtte til den. Dermed bliver mentorordningen både en gevinst for de unge, der får en mentor, og for mentorerne selv. Erfaringerne fra De 4 Årstiders mentoruddannelse er rigtig gode!

Det formelle efterværn efter serviceloven skal være i orden. Trods flere forbedringer af ordningen bør der stadig ske forbedringer af det. De unge skal i højere grad have ret til det, og man skal sikre, at de ikke afskæres fra det, fordi kommunen stopper anbringelsen nogen tid før, den unge bliver 18. Kendte voksne fra anbringelsessteder eller socialforvaltning bør inddrages, hvis de unge selv oplever, at det er en god ide.

Anbringelsessteder bør generelt indrettes, så de kan være sikkerhedsnet for de unge, hvis de får brug for det i den første tid efter anbringelsen. Men tilrettelæggelsen af efterværnet må indgå i den samlede overvejelse om, hvordan man kan sikre en bedre, mere sammenhængende og relationsbaseret støtte til de unge fra tidlig ungdom til de er 25. F.eks. skal efterværn, tovholder og mentorordninger samtænkes. Tingene *skal* hænge sammen!

En særlig måde at støtte de unge på, er at etablere netværk og støttecentre som De 4 Årstider¹. Det er en særdeles god måde at støtte udsatte børn og unge på, og det er især ideelt for dem, der er i plejefamilie og dermed har større behov for netværk med andre børn i samme situation. De 4 Årstider giver også en velfungerende mulighed for støtte i den første tid efter anbringelsen, og det kan blive et vigtigt gennemgående netværk, der strækker sig langt ud over anbringelsesperioden, og som i bedste fald kan blive en del af et selvbåret netværk i voksenlivet. Ydermere har De 4 Årstider altså integreret mentorerne på en særdeles god måde både for mentorerne og de unge. Der er således tungtvejende grunde til at **etablere flere netværk som De 4 Årstider**.

Ligesom der er behov for steder som De 4 Årstider, er der behov for **organisationer som Baglandet**². De giver muligheder for netværk for voksne, der har været anbragt, men som ikke har mulighed for at tale med andre, der har været det om deres erfaringer og om udfordringerne i deres liv. Baglandet er en oplagt mulighed for at støtte brugerne med de mange problemer, de kan have ift. uddannelse, arbejde, myndigheder, egne børn osv., og det er da også nogle opgaver, som de prioriterer højt i det daglige.

Når tidligere anbragte og andre udsatte unge, der har haft problemer med kriminalitet osv., skal i gang med voksenlivet, så er det vigtigt, at de ikke blokeres af den grund. Systemet må **hjælpe de unge og deres omgivelser med at se fremad**, og vi må undgå, at de stemples og afskæres fra at komme ind i et normalt voksenliv. Stigmatisering skal imødegås, og de unge skal have mulighed for at vende et blad og komme ud af den skygge, deres fortid kan kaste over deres start i voksenlivet.

Afslutningsvis vil vi nævne et ønske, som TABUKA har fremsat fra sin start. Mange tidligere anbragte har behov for hjælp fra en psykolog til at rydde op i deres bagage fra barndommen og anbringelsen. De kan ikke få det på plads uden. De skal derfor have mulighed for at få **psykologsamtaler**, når de selv finder det nødvendigt. Umiddelbart efter en anbringelse eller for de fleste nok snarere nogle år senere, når tingene er kommet på afstand – og man begynder at forstå, hvor meget de stadig fylder u hensigtsmæssigt i ens liv. F.eks. når man selv får børn. Det er en god og relevant forebyggende indsats at hjælpe anbragte og andre udsatte med at rydde op i en fortid, der kan være meget svær at bære på.

Det er det, vi i TABUKA mener der bør indgå i 'Omsorgspakken'. En pakke der altså skal åbne for en individuelt tilrettelagt og sammenhængende indsats.

Bente Nielsen,
formand for TABUKA, Landsforeningen for nuværende og tidligere anbragte
Telefon: 2446 0028
www.tabuka.dk

¹ www.de4aarstider.com

² www.baglandet.org

E-mail: tabuka@tabuka.dk